

संपादकीय...

संपादक

दिपक मोरेश्वर नाईक

संकटकाळीतील दिखावूनिरी

मुंबईसह राज्यभारत चार-पाच दिवस मुसल्लधार पाऊस कोसळ्ला. राज्यात धुवाँधार पावसाने प्रचंड वाताहत केली. 14 लाख एकरवरील पिके आडवी झाली आहेत तर शेकडो गावे पूरग्रस्त झाली आहेत. अनेकांचा घरे जमीनदोस्त झालीत, काहींचा पावसामुळे मृत्यु झाला, काही बच होते. नेमोचियतो पावसाळ्य

विजेच्या शॉकने मृत्युमुखी पडले. मुंबईकरांचे हाल तर नेहमीसारखेच होते. नेमोचिं येतो पावसाळ्या या उकीप्रमाणे सगळ्कडे पाणी भरले होते. लोकल ट्रेन ठप्प झाल्या होत्या. मोनोरेलमधील रेस्क्यू सर्वांनी पाहिला. या सर्वांमध्ये प्रकषणार्ने जाणवलेली बाब म्हणजे लोकप्रतिनिधींची उपस्थिती. नेहमीप्रमाणे लोकप्रतिनिधीं आले, त्यांनी पाहणी केली, त्यांनी कन्ट्रोल रूपमधून आढावा घेतला. त्याचे काही फोटो आणि विडीओ त्यांनी व्हायरल केले आणि मोठे काम केल्याच्या अविभावार्त पुढच्या वर्षी पुन्हा पाहणी करायला येईन, असे संकेत देऊन गेले. हे सांगण्याचे मोठे कारण आहे. गेल्या वर्षी पुण्यातील सिंहगड रोडवरील एकता नगरमध्ये खूप पाणी भरले होते. त्यावेळी मंत्री, राजकीय नेत्यांनी परिसराची पाहणी केली होती, रहिवाशांना काही आशवासने दिली होती. ती आशवासने त्याच पुराच्या पाण्यात वाहून गेली. यंदाही परिस्थिती तशीच आहे आणि येथील मंडळी आता सरकारच्या नावे खडे फोडत आहेत. गेल्या वर्षी विधानसभा निवडणूक होती म्हणून सर्व आले होते. यंदा कुणीच वाली नाही, अशी तक्रार त्यांनी केली. मुंबईकरांसाठी धोधो पाऊस, प्रमाणापेक्षा जास्त पाऊस किंवा भरतीच्या कालावधीत कोसळलेल्या पावसामुळे वाताहत होते. यंदा 26 मे रोजी मुंबईची अवस्था कशी झाली होती, हे सर्वांनी पाहिली. अशी वेळ येऊन नये म्हणून कोणत्या उपाययोजना केल्या, हे महत्वाचे आहे. त्याएवजी आम्ही आपल्यासोबत आहोत, एवढे दाखवण्याचे काम मंत्री आणि राजकीय नेते करताना अनेकदा दिसतात. मग एकस करून आम्ही तुमच्यासोबत असल्याचे दाखवले जाते. दरवर्षी किंवा जेव्हा जेव्हा पाऊस मुंबईत धुडगूस घालतो तेव्हा तातडीने मंत्री, नेते मुंबई महापालिकेच्या कट्रोल रूपमध्ये जाऊन आढावा घेतात. म्हणजे नक्की काय करतात, हे आजपर्यंत सर्वसामान्यांना कवळे नाही. त्यानंतर ते लगेच अधिकार्यांना निर्देश देतात, म्हणजे नक्की काय करतात हेही सामान्यांना कवळे नाही. वास्तविक ते काम संबंधित अधिकार्यांची जबाबदारी असते, मग त्यांना निर्देश दिले म्हणजे काय केले तर अधिकारी मंडळी जी कामे करतात तीच त्यांना पुन्हा करायला सांगितले जाते. त्यानंतर जागेवर जाऊन परस्थितीचा आढावा घेतला जातो. हे सगळं वारंवार किंवा दरवर्षी करावे लागत असेल तर ते यंत्रणेच सपेशल अपयश आहे, याची जाणीव या मंत्रांना, नेत्यांना का होत नाही? जी मिठी नदी मुंबईच्या पुराला कारणीभूत ठरते ती मिठी नदी खोल झाली का? मिठी नदी परिसरातील अतिक्रमणे हटवली का? याची उत्तर अजूनही मिळत नाहीत. 26 जुलै 2005 रोजी मुंबईत महाप्रलय आला होता. त्यानंतर मिठी नदीकडे सर्वांचे लक्ष गेले होते. आजही ती नदी तशीच असेल तर 20 वर्षांत आपल्या सरकारने काय केले, असा प्रश्न मुंबईकरांनी विचारल्यास त्यात चूक काय? मुव्हात पूर आणि भयानक स्थिती असताना त्या ठिकाणी अत्यावश्यक यंत्रणा काम करत असतात. पौलीस, अग्निशमन दलाचे जवान, एनडीआरएफचे जवान अशा प्रसंगात काम करत असतात. अशावेळी मंत्रीमहोदयांनी दैरे करणे म्हणजे त्यांचाच लवाजमा जास्त असतो. मग ही मंडळी अत्यावश्यक सेवेतील लोकांना काम कसे करायचे ते शिकवतात म्हणजे निर्देश देतात. हे वार्षानुवर्षे सुरु आहे. मात्र, मुंबईतील परिस्थिती जशी होती तशीच आहे. लोक संकटात असताना त्याना मदत हवी असते, ती मदत लोकांपर्यंत पोहोचते की नाही याची खातरजमा लोकप्रतिनिधींनी करायची असते. एकसवरून संकटात तुमच्यासोबत आहे, हे दाखवणे म्हणजे आपल्या अस्तित्वासाठी अगाचच टिवटिव करण्यासारखे आहे.

यंदा 26 मे रोजीच्या पावसात मुंबईतील भुयारी मेट्रोने रंग दाखवले. तर 19 ऑगस्ट रोजी मुंबईतील लोकल सेवा ठप्प झालेली असताना मोनोरेलचा आधार घेण्याया प्रवासी कोणत्या संकटात सापडले होते, हे सर्वांनी पाहिले. आता सरकारने झालेल्या नुकसानाचे पंचनामे करून नुकसानभरपाईसाठी तातडीने पाऊले उचलायला हवीत. मात्र होते असे की, गावोगावी मंत्री, आमदार त्यांच्या भागात दैरे करतात. त्यांच्यासोबत महसूल विभागाचे अधिकारी, कर्मचारी असतात आणि हे लोकप्रतिनिधी संबंधित अधिकारी, कर्मचार्यांना तातडीने पंचनामे करण्याचे निर्देश देतात. त्याएवजी महसूलच्या कर्मचार्यांना पंचनामे करण्यासाठी वेळ दिल्यास ते त्यांचे काम अधिक वेगाने करतील आणि शेतकर्यांना कदाचित लवकर नुकसानभरपाई मिळू शकेल. मात्र, मी लोकांची कामे केली आहेत, हे दाखवण्याचा आपल्याकडे अट्टाहास जास्त असती. मग पाहणी दैरे होतात. लोकप्रतिनिधींनी जनतेशी संवाद साधावा, पण जनता संकटकाळात असते तेव्हा त्यांना मदतीची गरज असते. ती मदत मिळवून देताना माज्यामुळे हा हट्टनको. म्हणूनच संकटकाळातील दिखावूगिरी थांबायला हवी आणि संकट येऊ नये यासाठी कायमस्वरूपी उपाययोजना करायला हवी! मुसळधार पावसाने मुंबईपासून ते विदर्भपर्यंत जवळपास संपूर्ण महाराष्ट्राची केविलवाणी स्थिती करून टाकली आहे, त्याला निसर्गाच्या अवकृपेइतकीच प्रशासन यंत्रणांची निझियताही कारणीभूत आहे. अतिवृत्तीने मुंबईचे जनजीवन विस्कळित केले, तर मराठवाड्यात नादेडमध्ये मुखेडे तालुक्यात आजवर कधीच झाला नव्हता, इतक्या पावसाने नागरिकांची घेरदरे उद्भवस्त करून टाकली. राज्यभरात गेल्या पाच दिवसांत २९ बळी गेले, त्यापैकी ११ मराठवाड्यातील आहेत. राज्यातील अनेक शहरांमध्ये या पावसात रस्त्यांनी ओढ्यानाल्यांचे रूप धारण केले आणि राज्यात ठिकठिकाणी नद्यांनी काठांवरून नागरी वस्त्यांमध्ये धाव घेतली. राज्यातील बारा लाख हेक्टर शेती बाधित झाली असून आता ओला दुष्काळ जाहीर करण्याची मागणी होऊ लागली आहे. केवळ सहा तासांत दोनशे मिलिमीटर, तर २४ तासांत साडेतीनशे मिलिमीटर अशा पावसाने मुंबईकरांना २६ जुलै २००५ ची आठवण करून दिली. पावसाच्या या तडाख्यातून कोणीही सुटले नाही. रुळांवर पाणी साचल्याने रेल्वे रुद्ध झाल्या, रस्त्यांवर साचलेल्या कमरेइतक्या पाण्यात बस-रिक्षासह वाहने अडकली, मोनोरेल खांबावरच बंद पडून प्रवाशांचे प्राण कंठाशी आले, तर धावपट्टीवर पाणी साचल्याने विमानांनी हवेतच चकरा माराव्या लागल्या. ही निसर्गाची अवकृपा खरीच; पण केवळ त्याकडे बोट दाखवून राज्यकर्ते आणि प्रशासनाला मोकळे होता येणार नाही. मुंबई रिपरिटच्या गोंडस नावाखाली दर पावसाळ्यात अनन्वित हाल सहन करण्याच्या मुंबईकरांची आणखी किती परीक्षा पाहणार, याचे उत्तर देण्याची वेळ आली आहे. रेल्वे स्थानकांवर गर्दीत गुदमरणाच्या चाकरमान्यांना आणि घरांत पाणी शिरल्याने उद्भवस्त झालेल्या संसराकडे हत्ताशपणे पाहण्याच्या मुंबईकरांना रेड किंवा ऑरंज एलर्टिविना सरकार काहीही देऊ शकत नाही, ही स्थिती प्रगतिशील महाराष्ट्राला शोभणारी नाही. मिठी नदीतील गाळ काढणे किंवा नालेसफाईचे पितळ या एकाच पावसाने उघडे पाडले. समुद्राला आलेली भरती, हे नैसर्गिक कारण; पण अपुरी डेनेजव्यवस्था आणि मुंबईसह अनेक शहरांमध्ये रस्त्यांवर- गल्लीबोळांमध्ये जागा मिळेल, तथेही कॉर्किट ओतून पाणी जमिनीत मुरण्यास अटकाव करण्याचा अट्टाहासही शहरांच्या मुळावर येत आहे. प्लास्टिकच्या कच्च्यामुळे पाणी वाहून जाण्यास आणण अडथळा निर्माण करीत आहोत, हे नागरिकांनीही लक्षात घेतले पाहिजे. मराठवाड्यातीली नादेड, बीडसह आसपास पावसाने दणका दिला. आयुष्यात इतका पाऊस पाहिला नव्हता, असे मुखेडे तालुक्यातील ज्येष्ठ नागरिक सांगतात. तरीही काठावरील गावांचे पुनर्वसन करण्यापूर्वीच लेंडी प्रकल्पाची घळभरणी करण्याच्या घाईमुळे अडवलेले पाणी गावांत शिरून मोट्या दुर्घटनेला सामोरे जावे लागल्याचा नागरिकांचा आराप आहे. त्याचीही चौकशी झाली पाहिजे. या पावसाने राज्यातील बारा ते चौदा लाख हेक्टरवरील उभ्या पिकांना फटका बसल्याची प्राथमिक माहिती आहे, तर कोकणातील अनेक गावे दरड कोसळण्याच्या भीतीच्या छायेखाली जगत आहेत. पावसाचा अंदाज देणारी यंत्रणा अधिक अद्यावत आणि अचूक असणे किती गरजेचे आहे, याची जाणीव या निमित्ताने होते; त्याबरोबरच निसर्गावर किती अतिक्रमण करायचे, याचीही मयार्दा आखून घेतली पाहिजे. राज्यातील अनेक शहरांत थेट नदी-ओढ्यांची पात्रे अडवून-वळवून अतिक्रमण झाले आहे, ठिकठिकाणी डोंगर फोडून केलेली विकासकामे दरडींना मिळत्रण देत आहेत. पश्चिम घाट वाचविण्यासाठी तज्ज देत असलेल्या इशाऱ्याकडे दुर्लक्ष करून होणारा हा तथाकथित विकास नागरिकांचा काळ ठरू नये. तसेच या संकटकाळातही राजकारण करण्याची खोड अनेकांना जडली असून तुमच्या काळात किती पाणी साठो आणि आमच्या काळात काय झाले, या आरोप-प्रत्यारोपांना आवर घातला पाहिजे. लष्कर, एनडीआरएफ, सरकार आणि स्थानिक प्रशासन सध्या बचावकार्यात गुंतले आहे. बाधितांची घेरदरे पुन्हा उभी करणे, नुकसानाचे पंचनामे करून शेतक्यांना दिलासा देणे, ही काळाची गरज आहे. राज्यात ओला दुष्काळ जाहीर करण्याची मागणी विरोधकांनी केली आहे; त्याबाबतही साधकबाधक विचार करून सरकारने तिजोरी खुली करावी. हिमाचल प्रदेश आणि उत्तराखण्डातील भयकारी घटनांनंतर काही दिवसांतच महाराष्ट्रात आलेल्या या पूरस्थितीने हे संकट आपलेही दार ठेठावत आहे, याचे भान ठेवले पाहिजे.

संपादकीय/लेख

ਬੰਦਚਾ ਵਾਜਲਾ ਬੰਦ

संपादकार्यालय...
संपादक
दिपक मोरेश्वर नाईक

राज्यातील बँकांपासून अनेक सहकारी संस्थांच्या निवडणुका होतात. त्यात पैनल उंभे करून संचालक मंडळाव पूर्ण वर्चस्व राहण्यासाठे अटीतटीची चुरस झालेला आपण पाहतो. पण, त्याला राजकीय रंग देण्याचा प्रयत्न कोणी करत नाही. ठाकरे बँडचंगवगवा करून राजकीय क्षेत्रात मोठे चित्र निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला; महाराष्ट्रातील एका राजकीय घराण्याचा वारसा सांगण्याऱ्या कुटुंबाचा अशी अवस्था होईल याच महाराष्ट्रातील जनतेला अपेक्षा उत्तमी विस्तृत तात्पर्यावरीला दिला गेला.

करण्याचा प्रयत गेल्या तीन-
चार महिन्यांपासून सुरु होता.
हिंदी सक्कीच्या मुद्द्यावरून
दोघे एकत्र आल्याने मराठी
माणूस हा ठाकरे कुटुंबांच्या
पाठीशी आहे असे चित्र
निर्माण करण्याचा पद्धतशीर
प्रयत माध्यमातून करण्यात
आला. त्याला बेस्टमधील
पतसंस्थेच्या निवडणुकीमुळे
छेद बसला आहे. बेस्ट
पतसंस्थेची ९ वर्षांनंतर ही
निवडणूक झाली. गेले ९ वर्ष
उबाठा सेनेच्या संचालकांची
सत्ता होती. १५ हजारांहून
अधिक कर्मचाऱ्यांनी मतदान
करून या पतसंस्थेतून उबाठा
सेना आणि मनसे युतीच्या
एकाही संचालकाला निवडून
दिले नाही. याचा अर्थ
कर्मचाऱ्यांचा किती राग
असेल. बेस्ट परिवहन संस्था
ही डबघाईला जात असताना,
कर्मचाऱ्यांच्या तक्रारी, त्यांचे
प्रश्न सौंडविण्यासाठी उबाठा
सेनेच्या युनियनकडून प्रयत
झाले नाहीत. कर्मचाऱ्यांच्या
विश्वास संपादन करण्यास ते
अपयशी ठरले, असे संगायला
कोणा ज्योतिषाची गरज नाही.
कर्मचारी, अधिकाऱ्यांच्या

नोकरीच्या ठिकाणचे प्रश्न
असतात. प्रशासनाच्या
माध्यमातून त्या प्रश्नाचे
निरसन करावे लागते, ही
बाब युनियनच्या नेतेमंडळीना
चांगलेच ठाऊक असते. मात्र,
मुंबई महापालिकेत सत्तेचे
लोणी खाणा॒या उबाठाला
कर्मचाऱ्यांचे प्रश्न, त्यांच्या
समस्या कधी कानावर आल्या
असल्या तरी, त्यांना योग्य
न्याय द्यावा का, असे वाटले
नसावे. याच ठाकरेच्या काळात
बेस्टमध्ये खासगीकरणाचा
चंचुप्रवेश झाला आणि आज
त्याच खासगीकरणामुळे बेस्टचा
नावलौकिक रसातळाला गेला.
कंत्राटदाराच्या भल्यासाठी
बेस्टला दावणीला बांधले गेले.
इतके की बेस्टमधून निवृत्त
झालेल्या अडीच-तीन हजार
कर्मचाऱ्यांना आज आपल्याच
पैशांसाठी या उतारवयात
आझाद मैदानात आंदोलन
करावे लागत आहे, हे पाप
कोणाचे? ठाकरे बंधूंच्या
उत्कर्ष पैनेलला भोपळाही
फोडता आला नाही, यातून
तोच अर्थ काढावा लागेल.

मुंबईत ३०-४० वर्षांपर्वी
बेस्टमध्ये काम करणा॒या

कर्मचाऱ्याला चांगला पगार
मिळत असल्याने मराठी
कुटुंबामध्ये त्याला प्रतिष्ठा होती.
आता बेस्ट ही संस्था डबघाईत
गेल्याचे चित्र उभे राहिले आहे.
'आंधळ दलतंय आणि कुत्र
पीठ खातय', अशी अवस्था
बेस्टची झालेली आहे. याला
सर्वस्वी जबाबदार गेली तीस
वर्षे मुंबई महानगरपालिकेसह
बेस्ट प्रशासनावर सत्ता
उपभोगणा॒या उबाठा
सेनाच आहे, याची जाणीव
कर्मचाऱ्यांना झालेली
आहे. बेस्ट कर्मचाऱ्यांच्या
वसाहतीतील राहणा॒या
कुटुंबाचे प्रश्न हा एक वेगळा
विषय ठरू शकतो; परंतु
त्याकडे हेतूपुरस्पर दुर्लक्षण
केले गेले होते. हजारो बेस्ट
कामगारांना मुंबईत स्वतःचे
घर नसल्याने ते मुंबईबाहेर
फेकले गेले आहेत. ते सर्व
मराठीच असताना, त्यांच्या
स्थलांतरणास कोण जबाबदार
हे कामगारांना नव्याने
सांगयला नको. एकेकाळी ४२
हजार असलेला कर्मचारीवर्ग
आज २४ हजारांवर आला
आहे. बेस्ट बसमधून प्रवास
करणा॒या प्रवाशांची संख्या ४५

कर्मचाऱ्याला चांगला पगार मिळत असल्याने मराठी कुटुंबामध्ये त्याला प्रतिष्ठा होती. आता बेस्ट ही संस्था डबघाईत गेल्याचे चित्र उभे राहिले आहे. 'आंधळ दलतंय आणि कुत्र पीठ खातय', अशी अवस्था बेस्टची झालेली आहे. याला सर्वस्वी जबाबदार गेली तीस वर्षे मुंबई महानगरपालिकेसह बेस्ट प्रशासनावर सत्ता उपभोगणाऱ्या उबाठा सेनाच आहे, याची जाणीव कर्मचाऱ्यांना झालेली आहे. बेस्ट कर्मचाऱ्यांच्या वसाहतीतील राहणाऱ्या कुटुंबाचे प्रश्न हा एक वेगळा विषय ठरू शकतो; परंतु त्याकडे हेतूपुरस्पर दुर्लक्ष केले गेले होते. हजारो बेस्ट कामगारांना मुंबईत स्वतःचे घर नसल्याने ते मुंबईबाहेर फेकले गेले आहेत. ते सर्व मराठीच असताना, त्यांच्या स्थलांतरणास कोण जबाबदार हे कामगारांना नव्याने सांगयाला नको. एकेकाळी ४२ हजार असलेला कर्मचारीवर्ग आज २४ हजारांवर आला आहे. बेस्ट बसमधून प्रवास करणाऱ्या प्रवाशांची संख्या ४५ असला तरी, बेस्टमधील प्रामाणिक कर्मचाऱ्यांवरील विश्वासाचे एक उदाहरण समोर येते. बेस्ट पतपेढीच्या निवडणुकीत जे मतदान झाले ते बॅलेटवर. त्यामुळे विधानसभा निवडणुकीत पराभव झाल्यानंतर उबाठासह विरोधी पक्षांच्या नेत्याकडून ईक्हीएम मशीनवर जे प्रश्न चिन्ह निर्माण केले होते, त्यालाही ही निवडणूक हे उदाहरण होऊ शकते. जेव्हा विरोधी पक्षांतील मंडळी लोकसभा जिंकतात, तेव्हा ईक्हीएमचा दोष नसतो, पण पराभव झाला की ईक्हीएम आणि निवडणूक आयोग दोषी ठरतात. पतस्स्थेची निवडणूक ही महानगरपालिकेची रंगीत तालीम होती. त्यात, बँडची हवा काढण्याचे काम या निवडणुकीत झाले. बेस्टच्या निवडणुकीच्या आनुषंगाने मराठी जनतेचे प्रतिनिधी करणाऱ्या बेस्ट कर्मचाऱ्यांनी पुढी एकदा ठाकरे बंधूना नाकारले. घरी बसून फक्त आदेश देणाऱ्यांना जनता स्वीकारत नाही. बँडचा बँड वाजवण्याचे काम जनता करते, हे या निकालातून दिसून येते.

अडचणीचा ठरतोय अमेरिकन छिसा

यदा 26 म राजाच्या पावसात मुंबईताल भुयारा मट्रोन रग दाखवल. तर 19 आगस्ट राजा मुंबईतील लोकल सेवा ठप्प झालेली असताना मोनेरेलचा आधार घेणाऱ्या प्रवासी कोणत्या संकटात सपाडले होते, हे सर्वांनी पाहिले. आता सरकारने झालेल्या नुकसानीचे पंचनामे करून नुकसानभरपाईसाठी तातडीने पाऊले उचलायला हवीत. मात्र होते असे की, गावोगावी मंत्री, आमदार त्यांच्या भागात दौरे करतात. त्यांच्यासोबत महसूल विभागाचे अधिकारी, कर्मचारी असतात आणि हे लोकप्रतिनिधी संबंधित अधिकारी, कर्मचार्यांना तातडीने पंचनामे करण्याचे निर्देश देतात. त्याएवजी महसूलच्या कर्मचार्यांना पंचनामे करण्यासाठी वेळ दिल्यास ते त्यांचे काम अधिक वेगाने करतील आणि शेतकऱ्यांना कदाचित लवकर नुकसानभरपाई मिळ शकेल. मात्र, मी लोकांची कामे केली आहेत, हे दाखवण्याचा आपल्याकडे अद्युहास जास्त असती. मग पाहणी दौरे होतात. लोकप्रतिनिधींनी जनतेशी संवाद साधावा, पण जनता संकटकाळात असते तेव्हा त्यांना मदतीची गरज असते. ती मदत मिळवून देताना माज्यामुळे हा हटूनको. म्हणूनच संकटकाळातील दिखावूगिरी थांबायला हवी आणि संकट येऊ नये यासाठी कायमस्वरूपी उपाययोजना करायला हवी! मुसळधार पावसाने मुंबईपासून ते विदर्भापर्यंत जवळपास संपूर्ण महाराष्ट्राची केविलवाणी फटका बस शक्तो

स्थिती करून टाकली आहे, त्याला निसर्गाच्या अवकृपइतकीच प्रशासन यंत्रणांची निष्क्रियताही कारणीभूत आहे. अतिवृद्धीने मुंबईचे जनजीवन विस्कलित केले, तर मराठवाड्यात नारेडमध्ये मुखेड तालुक्यात आजवर कधीच झाला नव्हता, इतक्या पावसाने नागरिकांची घेरेदारे उद्भवस्त करून टाकली. राज्यभारत गेल्या पाच दिवसांत २९ बळी गेले, त्यापैकी ११ मराठवाड्यातील आहेत. राज्यातील अनेक शहरांमध्ये या पावसात रस्त्यांनी ओढ्यानाल्यांचे रूप धारण केले आणि राज्यात ठिकठिकाणी नद्यांनी काठांवरून नागरी वस्त्यांमध्ये धाव घेतली. राज्यातील बारा लाख्य हेक्टर शेती बाधित झाली असून आता ओलो दुष्काळ जाहीर करण्याची मागणी होऊ लागली आहे. केवळ सहा तासांत दोनशे मिलिमीटर, तर २४ तासांत साडेतीनशे मिलिमीटर अशा पावसाने मुंबईकराना २६ जुलै २००५ ची आठवण करून दिली. पावसाच्या या तडाख्यातून कोणीही सुटले नाही. रुळांवर पाणी साचल्याने रेल्वे रेह झाल्या, रस्त्यांवर साचलेल्या कमरेतक्या पाण्यात बस-रिक्षासह वाहने अडकली, मोरेरेल खांबावरच वंद पडून प्रवाशांचे प्राण कंठाशी आले, तर धावपट्टीवर पाणी साचल्याने विमानांनाही हवेतच चकरा माराव्या लागल्या. ही निसर्गाची अवकृपा खरीच; पण केवळ त्याकडे बोट दाखवून राज्यकर्ते आणि प्रशासनाला मोकळे होता येणार नाही. मुंबई स्पिरिटच्या गोंडस नावाखाली दर पावसाळ्यात अनन्वित हाल सहन करण्या मुंबईकरांची आणखी किती परीक्षा पाहणार, याचे उत्तर देण्याची वेळ आली आहे. रेल्वे स्थानकावर गर्दीत गुदमरणाच्या चाकरमान्याना आणि घरांत पाणी शिरल्याने उद्भवस्त झालेल्या संसाराकडे हताशपणे पाहण्याच्या मुंबईकराना रेड किंवा औरंज एलर्टविना सरकार काहीही देऊ शकत नाही, ही स्थिती प्रगतिशील महाराष्ट्राला शोभणारी नाही. मिठी नदीतील गाळ काढणे किंवा नालेसफाईचे पितळ या एकाच पावसाने उघडे पाडले. समुद्राला आलेली भरती, हे नैसर्गिक कारण; पण अपुरी डेनेजव्यवस्था आणि मुंबईसह अनेक शहरांमध्ये रस्त्यांवर- गल्लीबोवळांमध्ये जागा मिळेल, तेथे काँकिट ओतून पाणी जिमिनीत मुरण्यास अटकाव करण्याचा अड्हासही शहरांच्या मुळावर येत आहे. प्लास्टिकच्या कच्यामुळे पाणी वाहून जाण्यास आपण अडथळा निर्माण करीत आहोत, हे नागरिकांनी लक्षात घेतले पप्हिजे. मराठवाड्यातीली नांदेंद बीडम्ह आग्रण्यम प्राप्तसारे टापाका फटका बासू शकता.

अमेरिका म्हणजे संधीचे महाद्वार हा समज भारतीय युवा पिढीत १९८० नंतर प्रचलित झाला. उच्च शिक्षण आणि नंतर नोकरी- व्यवसाय अशा पद्धतीने हजारोंच्या संख्येने भारतीय तिथे रहिवास करू लागले. काही लोक त्याला ह्याब्रेन ड्रेनल असेही म्हणतात. त्यासाठी लागणारे अत्यावश्यक घटक म्हणजे पासपोर्ट आणि व्हिसा. अमेरिकन एच-१ बी व्हिसा हा कुशल परदेशी कामगारांना (विशेषत: तंत्रज्ञान, अभियांत्रिकी, विज्ञान आणि वैद्यकीय क्षेत्रातील) अमेरिकेत तात्पुरत्या स्वरूपात काम करण्याची परवानगी देणारा एक नॉन-इमिग्रंट व्हिसा आहे. एच-१ बी व्हिसाची मुळे १९५२च्या इमिग्रेशन आणि नॅशनलिटी इक्टमध्ये आहेत. सुरुवातीला याला एच-१ व्हिसा असे म्हटले जात असे आणि तो असामान्य स्वरूपाच्या सेवा प्रदान करू शकणा [या परदेशी व्यक्तींसाठी होता.

नागरकानाहा लक्षित धतल पाहजे. मराठवाड्यातहा नादड, बांडसह आसपास पावसान दणिका दिला. आयुष्यात इतका पाऊस पाहिला नव्हता, असे मुखेड तालुक्यातील ज्येष्ठ नागरिक सांगतात. तरीही काठावरील गावांचे पुनर्वसन करण्यापूर्वीचे लेढी प्रकल्पाची घळभरणी करण्याच्या घार्ईमुळे अडवलेले पाणी गावांत शिरून मोठ्या दुर्घटनेला सामोरे जावे लागल्याचा नागरिकांचा आराप आहे. त्याचीही चौकशी झाली पाहिजे. या पावसाने राज्यातील बारा ते चौदा लाख हेक्टरवरील उभ्या पिकांना फटका बसल्याची प्राथमिक माहिती आहे, तर कोकणातील अनेक गावे दरड कोसळण्याच्या भीतीच्या छायेखाली जगत आहेत. पावसाचा अंदाज देणारी यंत्रणा अधिक अद्यावत आणि अचूक असणे किती गरजेचे आहे, याची जाणीव या निमित्ताने होते; त्याबरोबरच निसर्गावर किती अतिक्रमण करायचे, याचीही मर्यादा आवून घेतली पाहिजे. राज्यातील अनेक शहरांत थेट नदी-ओढ्यांची पात्रे अडवून-वळवून अतिक्रमण झाले आहे, ठिकिठिकाणी डोंगर फोदून केलेली विकासकामे दरडींना निमंत्रण देत आहेत. पश्चिम घाट वाचविण्यासाठी तज्ज देत असलल्या इशायांकडे दुर्लक्ष करून होणारा हा तथाकथित विकास नागरिकांचा काळ ठरू नये. तसेच या संकटकाळातहा राजकारण करण्याची खोड अनेकांना जडली असून तुमच्या काळात किती पाणी साठले आणि आमच्या काळात काय झाले, या आरोप-प्रत्यारोपांना आवर घातला पाहिजे. लक्ष, एनडीआरएफ, सरकार आणि स्थानिक प्रशासन सध्या बचावकार्यात उंगतले आहे. बाधितांची घरदारे पुन्हा उभी करणे, नुकसानाचे पंचानामे करून शेतकऱ्यांना दिलासा देणे, ही काळाची गरज आहे. राज्यात ओला दुष्काळ जाहीर करण्याची मागणी विरोधकांनी केली आहे; त्याबाबतही साधकबाधक विचार करून सरकारने तिजोरी खुली करावी. हिमाचल प्रदेश आणि उत्तराखण्डातील भयकारी घटनांनंतर काही दिवसांतच महाराष्ट्रात आलेल्या या पूरस्थितीने हे संकट आपलेही दार ठोठावत आहे, याचे भान ठेवले पाहिजे.

जो आता अस्तित्वात नाही) आणि एच-१बी (विशेष व्यवसायांसाठी) मध्ये केले. याच कायद्याने एच-१बी व्हिसासाठी वार्षिक ६५,००० इतकी मर्यादा (कॅप) निश्चित केली. तसेच, नियोक्त्यांना कर्मचाऱ्याला किमान प्रचलित मंजुरी देणे बंधनकारक केले.

१९९० च्या दशकात तंत्रज्ञान क्षेत्राच्या वाढीमुळे कुशल कामगारांची मागणी वाढली. यामुळे १९९९-२००० मध्ये एच-१ बी व्हिसाची मर्यादा १,१५,००० पर्यंत वाढवण्यात आली. २००० नंतर डॉट कॉम उद्योगाचा फुगा फुटल्याने तंत्रज्ञान क्षेत्रातील मागणी कमी झाली. त्यामुळे राष्ट्राध्यक्ष जॉर्ज डब्ल्यू. बुश यांच्या दुसऱ्या कार्यकाळात (२००४-२००८) एच-१ बी व्हिसाची मर्यादा पुन्हा ६५,००० पर्यंत आणली गेली, पण अमेरिकेतून मास्टर्स डिग्री घेतलेल्यांसाठी अतिरिक्त २०,००० जणांच्या व्हिसाचा कोटा ठेवण्यात आला. २००७ मध्ये अमेरिकेत आर्थिक मंदी सुरु झाली. यामुळे बराक ओबामा प्रशासनाने २००९ मध्ये एप्लॉय अमेरिकन वर्क्स

बायडन सत्तेवर आल्यानंतर एच-१ बी व्हिसावरील बंदी हटवण्यात आली. तसेच भारतीय पंतप्रधानांच्या अमेरिका दौऱ्यादरम्यान एच-१ बी व्हिसाच्या नूतनीकरणाची प्रक्रिया अमेरिकेतच करण्याची घोषणा करण्यात आली. यामुळे भारतीयांना मोठा दिलासा मिळाला. राष्ट्राध्यक्ष झाल्यावर डोनाल्ड ट्रम्प यांनी अनेक धोरणात्मक बदल केले. त्यात प्रामुख्याने आयात शुल्क तसेच स्थानिक अमेरिकन व्यक्तींना प्राधान्य देण्याच्या धोरणाचा समावेश होता. त्यामुळे ते स्थलांतराच्या विरोधी आहे. अमेरिकन व्हिसा प्रक्रियेत सध्या होणाऱ्या बदलांमुळे भारतीय नागरिकांवर मोठा परिणाम होत आहे. विशेषत: एच-१ बी तांत्रिक कामगार व्हिसा, जन्मजात नागरिकत्व, व्हिसा मुलाखतीच्या अटी आणि नूतनीकरणाच्या प्रक्रियेमध्ये झालेल्या बदलांमुळे अनेक प्रवासी, विद्यार्थी आणि उद्योजक गोंधळात सापडले आहेत. एच-१ बी व्हिसाची मागणी उपलब्ध व्हिसापेक्षा जास्त असल्याने दरवर्षी लॉटरी पद्धतीने अर्जदारांची निवड केली जाते

असे म्हणता येईल. २१४ (बी) कलमानुसार व्हिसा नाकारण्याचे प्रमाण काही प्रमाणात वाढले आहे. या कलमानुसार, तुम्ही तुमच्या मूळ देशाशी पुरेसे संबंध सिद्ध न करू शकल्यास व्हिसा नाकारला जाऊ शकतो. अनेकदा, चांगले प्रोफाइल असलेल्या विद्यार्थ्यांना ही या कारणास्तव नकार मिळाल्याचे दिसून आले. एच-१ बी व्हिसा हा अनेकदा ग्रीन कार्ड मिळवण्याच्या दिशेने पहिले पाऊल मानले जाते. एच-१बी व्हिसा मिळवणेच कठीण झाले, तर भारतीय विद्यार्थ्यांसाठी अमेरिकेत कायमस्वरूपी स्थायिक होण्याचा मार्ग अधिक लांब्याचा आणि अवघड होऊ शकतो. या आव्हानानंमुळे अनेक भारतीय विद्यार्थी आता इतर देशांकडे वळताना दिसत आहेत. कॅनडा, ऑस्ट्रेलिया, जर्मनी आणि युनायटेड किंग्डमसारख्या देशांमध्ये शिक्षणानंतर नोकरीच्या अधिक सोप्या संधी उपलब्ध असल्याने भारतीय विद्यार्थ्यांसाठी आर्कर्षक पर्याय ठरत आहे. काहींनी जपान हा पर्याय निवडला आहे. दुसऱ्या बाजूने विचार करता भारतातही आता उच्चशिक्षणाचे उत्तम पर्याय

मध्य ऐम्स्लाय अमारकन वक्स का
कायदा संमत केला. यामुळे सरकारने
निधी दिलेल्या कंपन्यांना एच-१
बी व्हिसावर विदेशी कामगार
भरती करण्यावर निर्बंध आले.
डोनाल्ड ट्रम्प राष्ट्राध्यक्ष असताना
अमेरिका फस्ट धोराणमुळे एच-१
बी व्हिसावर अनेक निर्बंध आले.
व्हिसा नाकारण्याचे प्रमाण वाढले.
यामुळे उच्चशिक्षित लोकांना
प्राधान्य दिले गेले. २०२० मध्ये
कोविड महामारीच्या काळात तर
एच-१ बी व्हिसा देण्यावर तात्पुरती
बंदी घालण्यात आली होती. जौ

निवड कला जात.

नवीन प्रस्तावनुसार, एच-१ बी
व्हिसा वाटप करताना ॲक्युप्रेशनल
एम्प्लॉयमेंट स्टॅटिस्टीक्सच्या वेतन
स्तरांना प्राधान्य दिले जाईल. याचा
अर्थ, ज्या पदांसाठी अधिक वेतन
दिले जाते (लेव्हल ४) त्यांना
प्राधान्य मिळेल, त्यानंतर लेव्हल ३,
लेव्हल २ आणि शेवटी लेव्हल १.
एच-१ बी व्हिसाचे सर्वाधिक लाभार्थी
असल्याने, या बदलांचा भारतीयांवर
मोठा परिणाम होईल. सध्या लॉटरी
पद्धतीने व्हिसा मिळत असल्याने
करिअरची निवड व्हिसा मिळण्याच्या

आता उच्चावशक्तिणाच उत्तम पवाय
उपलब्ध असून अनेक क्षेत्रांमध्ये
जागतिक दजार्चे शिक्षण दिले जाते.
त्यामुळे शिक्षणासाठी परदेशीच
जायला पाहिजे असे काही बंधन
नाही. अनेक परदेशी विद्यार्पीठे आता
आपल्या देशात त्यांची ॲफशोर केंद्रे
उभारत आहेत. नुकतेच नवी मुंबईमध्ये
अशाच एका केंद्राचे उद्घाटन झाले.
आज अनेक जागतिक उद्योग भारतात
जीसीसी (ग्लोबल कॉर्पेबिलिटी
सेंटर्स) निर्माण करत आहेत. फक्त
महाराष्ट्रातच अशी ७०० हून अधिक
केंद्रे विकसित झाली आहेत

